

07.03.2019

Nr.07-4/5-339

La Nr.

din

**Domnului Serghei DEMCENCO,
Director adjunct al Administrației
Naționale a Penitenciarelor**

AVIZ

în temeiul art.24 alin. (1) și alin.(3) din Legea cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014

În conformitate cu prevederile art.1 al Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman) nr.52 din 03.04.2014 Avocatul Poporului asigură respectarea drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice, organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, organizațiile necomerciale și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile și contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, aplicând procedeele reglementate de această lege.

În adresa Avocatului Poporului a parvenit cererea cetățeanului XXX XXXXX, deținut în Penitenciarul nr.13 Chișinău, care a invocat încălcarea dreptului la apărare prin îngrădirea accesului avocaților în penitenciar.

În vederea verificării și documentării faptelor expuse angajații Oficiului Avocatului Poporului au întreprins mai multe vizite în Penitenciarul nr.13 Chișinău. Directorul Penitenciarului a informat funcționarii Oficiului Avocatului Poporului că ultima dată avocații acestuia s-au întâlnit cu el pe data de 4 februarie 2019, fapt notificat și în Registrul de evidență a întrevederilor cu avocații.

În același timp în mass-media au apărut mai multe semnale cu privire la împiedicarea continuă a avocaților deținutului XXX XXXXXXXX de a avea întrevederi cu clientul lor în cadrul Penitenciarului nr.13 Chișinău, fapt care l-a determinat pe Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, care asigură temporar atribuțiile de Avocat al Poporului, să efectueze o vizită pe 1 martie 2019 la această instituție penitenciară. În cadrul acestei vizite Ombudsmanul a dorit să inițieze medierea problemei apărute și să contribuie la realizarea pleneră a dreptului la apărarea a deținutului, însă directorul penitenciarului a refuzat categoric să comunice cu avocații.

În explicația oferită Avocatului Poporului cu referire la acordarea dreptului la întrevedri cu avocații, directorul Penitenciarului nr.13, XXX XXXX, a menționat că întrevederea deținuților-foști demnitari de stat și persoane aflate la securitate personală, precum și deținuții plasați în securitate de stat are loc în cele 3 birouri special amenajate în blocul administrativ.

Directorul Penitenciarului nr.13 a mai menționat că cele 3 birouri special amenajate în blocul administrativ nu sunt suficiente și nu acoperă necesitatea asigurării accesului imediat tuturor solicitanților de a lucra cu deținuții.

De asemenea, XXX XXXX a menționat că penitenciarul asigură întrevederi la fiecare solicitare parvenită din partea avocaților când încăperile predestinate pentru vizitele cu

avocații sunt libere. În situația în care birourile respective sunt ocupate de alți avocați care deja lucrază cu deținuții, avocații-solicitanți de întrevederi cu clienții lor sunt informați despre imposibilitatea acordării la moment a vizitei solicitate și li se propune să aștepte pînă cînd se va elibera un birou sau să transfere vizita în ziua următoare.

Directorul penitenciarului a dat de asemenea asigurări că îl va contacta pe data de 4 martie 2019 pe Avocatul Poporului pentru drepturile copilului și îl va informa despre posibilitatea realizării întrevederii avocaților cu XXX XXXXXXXX.

În cadrul aceleiași vizite, Ombudsmanul a avut o întrevedere cu deținutul XXX XXXXXXXX, care a invocat 3 probleme cu care se confruntă actualmente: limitarea accesului la întrevederi cu avocații săi, neasigurarea accesului la informație, prin interdicția primirii publicațiilor scrise/ziarelor, și neasigurarea accesului la asistență stomatologică adecvată.

În pofida asigurărilor date Ombudsmanului de către administrația penitenciarului, accesul avocaților la clientul lor continuă să fie restricționat pînă în prezent, fapt ce constituie o încălcare gravă a dreptului la apărare al deținutului XXX XXXXXXXX.

Ombudsmanul califică deosebit de grav faptul că mai mult de o lună de zile persoana aflată în custodia statului nu are întrevederi cu apărătorii săi și consideră inadmisibile acțiunile/inacțiunile administrației Penitenciarului nr. 13 în asigurarea dreptului la apărare a deținutului XXXXX și realizarea atribuțiilor apărătorilor săi.

Ombudsmanul consideră inadmisibile orice justificări de ordin logistic sau financiar invocate de autoritățile responsabile atunci cînd sunt afectate drepturile omului și demnitatea umană.

Dreptul la apărare este un drept fundamental al omului consacrat în documentele internaționale și regionale privitoare la drepturile fundamentale ale omului, cât și în cadrul normative național.

În acest context, Avocatul Poporului accentuează importanța respectării și protejării drepturilor omului tuturor persoanelor aflate în custodia statului, inclusiv a dreptului la apărare, de acces la informație și asistență medicală, care sunt drepturi fundamentale, garantate atît de standardele internaționale, cît și de cele naționale.

Atît Constituția, cît și tratatele internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului statuează principiul egalității tuturor în fața legii, accesul liber la justiție, dreptul la apărare. Dreptul persoanei de a se adresa justiției este o condiție *sine qua non* în asigurarea eficienței exercitării drepturilor și libertăților sale. Realizarea justiției într-un stat de drept se poate desfășura numai prin respectarea drepturilor și intereselor legale ale omului. Unul dintre principiile fundamentale ale procesului penal este principiul garantării dreptului de apărare, fiind nu numai o manifestare a statului de drept, dar și o condiție necesară pentru realizarea eficientă a justiției.

Prin articolul 26 din Constituție este garantat fiecărei persoane dreptul la apărare. Garanțiile procedurale cuprinse în textul Convenției pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (CEDO) stabilesc obligațiile pozitive pentru state – adoptarea măsurilor eficiente pentru asigurarea unui proces judiciar echitabil și public în cauze civile și penale, asigurarea inculpatului a timpului și facilitățile necesare apărării sale.

Curtea amintește că măsurile privative de libertate implică în mod obișnuit anumite inconveniente pentru deținut. Totuși, Curtea reamintește că lipsirea de libertate a unei

persoane nu determină pierderea de către aceasta a drepturilor garantate prin convenție. Dimpotrivă, în anumite cazuri, persoana închisă poate avea nevoie de protecție sporită din cauza vulnerabilității situației sale și pentru că se află în întregime în grija statului.

Curtea a statuat că atunci când libertatea unei persoane este în joc, interesele justiției impun, din principiu, asigurarea asistenței unui avocat¹. De aceea, restricțiile pentru contactul avocatului cu clientul său acuzat sunt incompatibile cu dreptul la asistență efectivă din partea acestuia, garantat de art. 6 parag.3, lit.b). După cum a decis Curtea, dacă un avocat nu ar putea discuta cu acuzatul-clientul său –fără nicio supraveghere și nu ar putea primi de la acesta instrucțiuni confidențiale, asistența juridică ar pierde mult din eficacitatea impusă de asigurarea respectării dreptului la un proces echitabil.²

Potrivit art.6 parag.3, lit.b) CEDO, orice acuzat are mai ales dreptul să **dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale**. Acuzatul trebuie să își poată organiza apărarea în mod corespunzător și fără restricții în ceea ce privește posibilitatea de a invoca orice mijloc de apărare în cadrul procesului și de a influența astfel rezultatul procedurii³.

Prin urmare, statul este obligat, în pofida problemelor logistice și financiare, să își organizeze sistemul penitenciar astfel încât să asigure deținuților respectarea demnității umane a acestora⁴.

Potrivit Recomandării nr.(2000)21 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, avocatul este persoana calificată și abilitată în conformitate cu legislația să pledeze, să acționeze în numele clienților săi, să practice dreptul, să apară în fața unei instanțe judecătorești sau să consulte și să reprezinte în materie juridică clienții săi. Trebuie luate toate măsurile necesare pentru a respecta, a proteja și a promova libertatea de a exercita profesia de avocat, fără discriminare și **fără imixțiuni din partea autorităților sau a publicului. Avocații trebuie să aibă acces la clienții proprii, în mod special la cei privați de libertate.**

În corespundere cu Recomandarea nr. (2000)21 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind libertatea de a exercita profesia de avocat⁵, avocații trebuie să aibă acces la clienții lor, în mod special la cei privați de libertate, să-i consilieze în particular și să-și reprezinte clienții în conformitate cu deontologia lor profesională.

De asemenea, art.66 alin. (2) Cod de Procedură Penală, prevede că învinuitul, inculpatul are dreptul să aibă întrevederi cu apărătorul său în condiții confidențiale, **fără a se limita numărul și durata lor.**

În conformitate cu art. 68 alin.(2) al aceluiași act normativ, apărătorul bănuیتului, învinuitului, inculpatului dispune, de asemenea, de dreptul să aibă întrevederi cu bănuیتul, învinuitul, inculpatul, fără a se limita numărul și durata lor.

¹ 7 octombrie 2008, Bogomic împotriva Portugaliei,

² 28 noiembrie 1991, S. împotriva Suediei

³ (Can împotriva Austriei, pct. 53; Gregačević împotriva Croației, pct. 51).

⁴ Choukhovoi împotriva Rusiei, nr. 63955/00, 27 martie 2008 și Benediktov împotriva Rusiei, nr. 106/02, 10 mai 2007.

⁵ Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 25 octombrie 2000, la a 727-a reuniune a delegaților miniștrilor

Totodată, în art. 213 alin.(5) Cod de Executare se stipulează că **nu este limitată frecvența întâlnirilor cu avocatul**, cu mediatorul în procesul de mediere în cauzele penale sau cu alte persoane prevăzute de lege.

Legea cu privire la avocatură în art. 53 stipulează că la acordarea asistenței juridice unei persoane reținute, deținute în stare de arest sau condamnate, avocatului i se asigură, la orice etapă a procesului penal sau administrativ, condițiile necesare pentru întrevederi și consultații, cu respectarea confidențialității, **fără a limita durata și numărul întrevederilor și consultațiilor.**

Persoanele cu funcție de răspundere ale organelor abilitate cu supravegherea persoanelor reținute, deținute în stare de arest sau condamnate sînt obligate să permită accesul liber al avocatului la aceste persoane în temeiul contractului de acordare a asistenței juridice.

Nerespectarea prevederilor enunțate constituie o încălcare a dreptului la apărare și atrage răspunderea stabilită de lege.

Cu referire la limitarea accesului la informație prin interdicția primirii de către deținut a publicațiilor scrise, menționăm că potrivit art.208 alin.(1) Cod de Executare, condamnatului i se asigură accesul la informația difuzată prin mijloacele de informare în masă. De aici derivă obligația instituției penitenciare de a asigura și nu a limita contactul deținuților cu lumea exterioară.

În partea ce ține de tratamentul stomatologic necesar deținuților, Ombudsmanul atrage atenția asupra faptului că este obligația statului, prevăzută în art. 3 din CEDO, de a proteja bunăstarea fizică a persoanelor private de libertate, inclusiv prin asigurarea asistenței medicale necesare⁶. Simplul fapt că un deținut este văzut de un medic și primește un anumit tip de tratament nu poate duce, automat, la concluzia că asistența medicală este corespunzătoare. De asemenea, autoritățile trebuie să demonstreze că au fost create condițiile necesare pentru a urma în mod concret tratamentul prescris⁷.

În acest context amintesc că în Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela) se menționează că prestarea serviciilor medicale pentru deținuți reprezintă o responsabilitate a Statului. Deținuții trebuie să beneficieze de aceleași standarde de sănătate care sunt puse la dispoziția comunității și să dispună în mod gratuit de acces la serviciile de îngrijire medicală necesare fără discriminarea bazată pe statutul lor legal.

Serviciile de îngrijire a sănătății pentru persoanele private de libertate reprezintă un subiect de interes pentru Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) ca urmare a mandatului acestuia. O îngrijire medicală neadecvată poate conduce rapid la situații care au puncte comune cu “tratamentele inumane sau degradante”.

În acest sens, CPT, la examinarea serviciilor de îngrijire a sănătății din închisori, își exprimă clar atașamentul său față de principiul general recunoscut că deținuții sunt

⁶ Cauza Hurtado împotriva Elveției

⁷ Cauza Iacov Stanciu împotriva României și cauza Visloguzov împotriva Ucrainei

îndreptățiți la același nivel de îngrijire medicală ca și persoanele care trăiesc în libertate. Acest principiu se bazează pe drepturile fundamentale ale individului.⁸

Avocatul Poporului consideră imperios necesară consolidarea mecanismului de monitorizare a activității penitenciarelor pentru asigurarea accesului avocaților în vederea acordării asistenței juridice deținuților, inclusiv pentru a nu admite știrbirea imaginii instituțiilor statului, inclusiv în fața organismelor internaționale.

Avînd la bază circumstanțele expuse supra, în temeiul Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014 și ținînd cont de atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor prevăzute în Legea nr. 300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare,

RECOMAND:

1. Întreprinderea măsurilor de rigoare pentru repunerea imediată în dreptul la apărare a deținutului XXXXXXXXX prin asigurarea accesului avocaților săi la întrevederi în Penitenciarul nr.13 Chișinău;
2. Asigurarea accesului la informație prin înlăturarea interdicțiilor la primirea sau transmiterea către deținut a publicațiilor scrise;
3. Înlăturarea impedimentelor la acordarea asistenței medicale adecvate cu informarea Ombudsmanului despre acțiunile întreprinse în termen de 5 zile;
4. Inițierea și desfășurarea unei anchete interne cu privire la legalitatea acțiunilor/inacțiunilor administrației penitenciarului nr.13, care au generat încălcarea gravă a drepturilor deținutului și tragerea la răspundere disciplinară a persoanelor responsabile.
5. Elaborarea reglementărilor interne pentru descrierea și standardizarea procesului de acordare a întrevederilor deținuților cu apărătorii lor, ținînd cont de normele pe acest segment.

Despre rezultatul examinării prezentului Aviz și acțiunile întreprinse cu privire la implementarea recomandărilor solicit să fie informată în termen de 30 de zile, conform prevederilor art.24 alin. (3) din Legea cu privire la Avocatul Poporului (ombudsman) nr.52 din 03.04.2014, iar cu privire la cu privire la recomandările din pct.1-3 în termen de 5 zile. iar

Cu respect,

Maia BĂNĂRESCU
Avocatul Poporului
pentru Drepturile Copilului

Executor Ion Miron

***Atenție!** Documentul conține date cu caracter personal prelucrate în sistemul de evidență nr. 0001694 - 001, înregistrat în Registrul de evidență al operatorilor de date cu caracter personal www.registru.datepersonale.md. Prelucrarea ulterioară a acestor date poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.*

⁸ Extras din cel de-al 3-lea Raport general [CPT/Inf (93) 12]